

Pilapiirtäjä laajentaa lehdistön vapautta

Heikki Jokinen, Dar es Salaam

Keniassa vallitsee lehdistönvapaus, mutta on aiheita, joita sielläkään ei voi käsitellä.

– Poliittisen pilapiirtäjän työ on yrittää laajentaa lehdistönvapauden alaa toimituksissa ja koko maassa, sanoo työnsä keskeiseksi periaatteeksi Kenian tunnetuin pilapiirtäjä Godfrey Mwampembwa, paremmin tunnettu nimellä Gado.

Hän on toiminut nairobilaisen The Nation -lehden poliittisena pilapiirtäjänä vuodesta 1992. The Nation on Itä-Afrikan sanomalehdistä vahvin niin levikiltään kuin journalistiselta otteeltaankin, ja se leviää laajasti myös Kenian naapurimaihin.

– Olen ollut tuikka siinä, että olen puoltanut piirtäjän vapautta päätömittajiin päin. Pilapiirroksen on oltava erilainen kuin lehtitekstiin, sen on argumentoitava, osoitettava ja kommentoitava. Pilapiirros on luonteeltaan vastakkainasettelua, Gado määrittelee.

Omaa liikkumatilaansa Gado pitää riittävänä, vaikka siitä on välillä saanut kamppailla. Kenia siirtyi monipuoluejärjestelmään 90-luvun alussa ja viime joulukuun vaaleissa vanha valta väistyi.

Piirtäjän vapautta lisää se, että lehden lukijatutkimuksissa Gadon piirrokset osoittautuvat jatkuvasti lehden luetuimmaksi sisällöksi. Aiheensa Gado voi valita vapaasti, mieluiten hän seuraa Kenian politiikkaa.

Michen työtahti on kova. The Nationiin syntyy seitsemän pilapiirrosta viikossa, lisäksi sarjakuva viikonlopun lehteen ja paljon muuta kuvitusta sekä piirroksia.

Kilpailijat ja työtoverit

Gado työskentelee Nairobyssä Communicating Artists -toimistossa. Sen jakaa neljä piirtäjää, jotka tekevät niin sarjakuvia kuin pilapiirroksiakin.

The Nationin kilpailijan, East African Standard -lehden pilapiirtäjä James Kamwira eli Kham istuu vieressä

pöydässä. Muutkin huoneessa työskentelevät piirtäjät Frank Odoi ja Paul Kelemba eli Madd tekevät pilapiirroksia maan sanomalehtiin.

– Sama työhuone ei ole koskaan ollut pulma, kukaan ei rohkene matkia toisia. Kaikilla meillä on oma tyylimme ja tunnemme toistemme vahvuudet ja heikkoudet, vastuuuuta Frank Odoi.

Madd piirtää joka lauantaiaksi East African Standardiin yhden sivun koosteen, jossa hän kommentoi laajasti maailman menoa. – Toivottavasti en kuulosta liian ylpeältä, mutta autan näitä kavereita myymään lehtensä.

Kenia on nyt Afrikan johtava maa lehdistönvapaudessa, Madd uskoo. Poliitikotkin valittavat vain päätoimittajalle, eivät hänelle itselleen. – Joskus päätoimittaja sattu viihjata, että jonkun henkilön käsitteilyä voisi lieventää, hän naurahtaa.

Madd piirsi Keniassa ensimmäisenä pilapiirroksen presidentistä. Nykyään hänkin on toistuva vieras lehtien pilapiirroksissa.

– On tietysti aiheita, jotka ovat hankalia, nimittäin muslimit. Kerran Mombasan toimistomme sai uhkauksia, kun olin piirtänyt kyltin, jonka arabiaa jäljittelevä teksti näytti Allahin nimeltä. Kristittyjen kanssa ei ole ollut pulmia, heistä voi piirtää mitä vain.

Gado sen sijaan kertoo saaneensa valituskirjeitä kristityiltäkin.

Arkoja aiheita

Tansanian sanomalehdistö on voimavaroiltaan paljon Keniaa vähäisempää. Silti myös siellä maan jokaisella lehdellä on oma pilapiirtäjä. Dar Es Salaamissa asuva Nathan Mpangala on suahilinkielisen Majiran pilapiirtäjä.

– Lehdistönvapaus kyllä vallitsee, mutta en koe sitä täydellisenä. Kukaan ei tule ja ota olkapäästäni kiinni, mutta

piirroksia jätetään joskus julkaisematta syytä kertomatta.

– Jos piirät sen, mitä ihmiset puhuvat korruptoituneista poliitikoista, niin lehti on hyvin arka. Silti pilapiirroksessa voi sanoa enemmän kuin tekstissä, Mpangala uskoo.

Mieluiten Mpangala piirtää muusta kuin väkivallasta: naisten oikeuksista, AIDS-pulmista, ihmisoikeuksista.

– Haluan tehdä näitä aiheita, koska saan niistä palautetta. Hyvä pilapiirros näyttää, ei kerro. Toivon, että lukijat kysyisivät, miksi piirtäjä tekke noin, en yritä taivutella ketään.

Samuel Mwamkinga eli Sammi piirsi aiemmin Majiraan, nykyään Macho (Silmät) satiirilehteen.

– Monipuoluejärjestelmä on piirtäjän turva. Jos joudut hallituksen epäsuosioon, niin ainakin joku oppositiossa tukee. Ensimmäiset monipuoluevaalit 1995 olivat piirtäjän paratiisi, Sammi kertoo.

– On tietysti aiheita, joita ei voi käsitellä kuin varovasti, kuten presidentti ja jotkut poliitikot. Uskonnollisista johtajistakin voi piirtää, jotkut heistä ovat vain rahan perässä, täällä on niin paljon uskontoja.

Yhden hankalan aiheen sekä kenialais- että tansanialaispiirtäjät kuitenkin löytävät, homoseksuaalisuuden. – Siitä voi puhua, mutta ihmiset suhtautuvat hyvin kielteisesti, Madd sanoo.

– Homoseksuaalisuus on paha asia Afrikassa. Siksi minun on oltava tarkka jos kuvaan kahta miespoliitikkoa yhteistyössä, jotta lukija ei luule minun leimaavan heitä homoiksi, Sammi kertoo. ■

SARJAKUVA-AUTOMAATTI

mbar
LASIPALATSI
MA-TI 11-24
KE-LA 11-02
SU 16-24

"Tulla kertovaa sarjakuvaa"

Tulossa Asemalla 22.11.2001
LAIKKU 03 Armlogia
Kokonaista kirjallisuutta sarjakuvina.
(114 s, 12 €190)

Ville Ranta: SADE
Isopulu-sarjasta. Sarjakuvan maailman viikon
viiheinen kaupunkiin ihmisen historia.
(198 s, 17 €100)

Pikkupala sarjan uusuuudet
Milla Lietzen: Lohikäärme ja varas
Maria Björkman: Kala
(138 s, 14 €100)

Kyylä sarjakuvasta tai tilaa
seikkailusarjasta.

www.ascmakustannus.com